LAUSUNTO
Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Finnwatch kiittää eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostoa mahdollisuudesta antaa lausunto koskien kansainvälistä kehitysyhteistyötä osana valtion talousarviota vuodelle 2021.

Lausuntonamme toteamme seuraavaa:

Pienten järjestöjen rahoitustilanne edelleen tukala

Finnwatch pitää tärkeänä, että kansalaisjärjestöjen rahoitusosuutta kehitysyhteistyöbudjetissa esitetään nostettavaksi. Samalla yhdymme Fingon jo aiemmin esittämiin huomioihin siitä, että erityisesti pienten ja keskisuurten järjestöjen rahoitustilanne on edelleen vaikea. Koronakriisin myötä järjestöjen oma varainhankinta on vaikeutunut merkittävästi, eikä pienillä järjestöillä ole suuriin toimijoihin verrattavia taloudellisia puskureita tai mahdollisuuksia joustoihin toiminnassaan tilanteesta selviämiseksi.

Talousarvio painottaa kansalaisjärjestöille suunnatun rahoituksen merkittävää kanavoimista suurten järjestöjen ohjelmatukeen. Vaikka suurten järjestöjen toiminnan tukeminen on tärkeää, myöskään pieniä, erittäin tehokkaasti toimivia ja kansalaisyhteiskunnan moniäänisyyttä lisääviä järjestöjä ei tulisi unohtaa. Hallitusohjelmassa on sitouduttu vahvistamaan systemaattisesti kansalaisyhteiskunnan tilaa ja toimintaedellytyksiä myös Suomessa.

Finnwatch ja useat muut pienet ja keskisuuret järjestöt saavat valtionapua viestintä- ja globaalikasvatustuesta (VGK-tuki). VGK-tuella lisätään kansalaisten globaalia vastuuta ja tukea kehitysyhteistyölle, edistetään kehitysyhteistyön tunnettuutta sekä lisätään kansalaisten tietoa kehitykseen ja kehittyviin maihin liittyvistä teemoista. Vuonna 2019 VGK-tukea myönnettiin yhteensä 1,4 miljoonaa euroa järjestöjen vuosina 2019–2020 toteutettaviin hankkeisiin.

Ulkoministeriö on juuri julkaissut riippumattoman arvion (9/2020) VGK-tuesta. Evaluaatio pitää instrumenttia tärkeänä ja toteaa, että "*tuen määrän väheneminen, kasvanut hankkeiden vaatimustaso ja kilpailu hanketuesta ovat kaventaneet tukea saavan joukon pieneksi (vain 14 järjestöä vuoden 2018 haussa), mikä on kaventanut toimijajoukon ja hankkeiden monimuotoisuutta.*" Evaluaatio suosittaa, että VGK-työn rahoitusta tulisi kasvattaa, jotta jatkossakin varmistetaan riittävän laaja kehitysviestintä ja globaalikasvatuksen laajuus ja moninaisuus. Vaikka vuoden 2021 talousarviossa kansalaisjärjestöjen rahoitusta lisätään kokonaisuutena, se ei ohjaa ministeriötä VGK-tuen kasvattamiseen. Talousarvio tyytyy vain toteamaan, että "määrärahaa voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen".

Toinen pienille järjestöille keskeinen rahoituskanava on talousarvion kohdassa 90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot, 50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha). Kyseiseltä momentilta jaetaan yleisavustuksia ulkoministeriön hallinnonalaa tukevien järjestöjen työhön. Ulkoministeriön yleisavustus on monelle pienelle tukea saavalle järjestölle ainoa toiminnan perusrahoitusta tarjoava tukimuoto. VGK-tuen tapaiseen hankemuotoiseen

rahoitukseen verrattuna yleisavustus vähentää järjestöjen hallinnollista taakkaa ja tukee toiminnan riippumattomuutta.

Momentille esitetään 1,641 miljoonaa euroa. Momentin rahoitus nousee vähän vuoden 2019 tasosta, mutta sille ohjataan 100 000 euroa vähemmän rahaa kuin vuonna 2020. Momentilta jaettavan yleisavustuksen määrä on vuoden 2012 jälkeen laskenut, vaikka instrumentin avoin haku on lisännyt tukea hakevien järjestöjen määrää. Finnwatch jäi vuosina 2018 ja 2019 kokonaan ilman yleistukea ko. momentilta. Myös asekauppaa valvovan ajatuspaja SaferGlobe Finlandin koko toiminta vaarantui vuonna 2019, kun sille ei myönnetty lainkaan ko. tukea[1]. Rahoituksen leikkauksia on perusteltu muun muassa sillä, että momentilla ei ole riittävästi varoja. Eduskunta on toistuvasti lisännyt momentille rahoja yksittäisillä päätöksillä. Nämä ovat olleet tervetulleita hätäratkaisuja, joilla on voitu paikata tiettyjen järjestöjen akuuttia rahoituskriisiä. Nyt kun koko kansalaisyhteiskunnan rahoitusta lisätään, olisi kuitenkin perusteltua korjata pitkäjänteisemmin myös tämän hyvin pienen mutta tärkeän momentin rahoitusta, ja nostaa se vähintään vuoden 2012 tasolle (1,83 miljoonaa euroa).

Verot ja kehitys

Suomi on sitoutunut Addis Tax Initiativeen, ja sitä kautta luvannut kaksinkertaistaa rahoituksensa kehittyvien maiden veronkantokyvyn vahvistamiseen. Hallituksen julkaisemassa Verotus ja kehitys -toimintaohjelmassa rahoitustaso luvataan vähintään kaksinkertaistaa nykyisestä vuoteen 2022 mennessä, ja tämä tulee ottaa huomioon ulkoministeriön määrärahasuunnittelussa.

ATI-sitoumuksen toteutumista ja seuraamista edistäisi se, että kehittyvien maiden veronkantokyvyn vahvistamiseksi suunnattu rahoitus olisi erikseen näkyvissä valtion budjetissa.

Helsingissä 20.10.2020

Sonja Finér
toiminnanjohtaja
Finnwatch ry

[1] SaferGlobe, https://saferglobe.fi/2019/03/ulkoministerio-lopetti-tukensa-saferglobelle-ajatushautomon-toiminnan-jatkuvuus-ja-asiantuntijuuden-kehitys-uhattuina/